

«نارگیل» یکی از معدود تولیدات شبکه نمایش خانگی در حوزه کودک ونوجوان است

آشفتگی در انتخاب جامعه مخاطب

نقش های گذشته اش را در این سریال تکرار کرده است.

نکته مهم درباره این سریال این است که زمانی تلویزیون سازنده برنامه ها و عروسک های جذاب و پرطرفدار بود و حالا این وظیفه یا رسالت هم از دوش او برداشته شده و شبکه نمایش خانگی قرار است بار این حوزه را هم به دوش بکشد. عروسک های جذابی مانند کلاه قرمزی و پسرخاله یا زی زی گولو محصول برنامه های تلویزیون بودند و مدت هاست جز جناب خان که آن هم از شبکه نمایش خانگی آمده بود، عروسک محبوب دیگری از تلویزیون معرفی نشده است.

مشکل دیگر «نارگیل» آشفتگی در انتخاب مخاطب است؛ جایی که نمی داند این سریال را برای چه کسانی ساخته است. سکانس هایی از بعضی قسمت ها برای کودکان سنگین و برای بزرگسالان سبک و دم دستی است. معلوم نیست مخاطبان هدف نارگیل چه کسانی هستند. همین آشفتگی باعث شده سکانس ها به طور جزیره ای تدوین شوند و هر کدام بدون پیوند معنایی مناسب در کنار هم بیایند. «نارگیل» در این بیابان محصولات مناسب کودک ونوجوان حکم لنگه کششی را دارد که باید قدرش را دانست و سپس از تلویزیون و شبکه نمایش خانگی سوال کرد که آیا هنوز وقت آن نرسیده که به این رده سنی توجه ویژه شود و به همین راحتی قرار است این طیف از مخاطبان از دست بروند؟

این گزارش توسط خانم زهرا طیبی، نادیا آهنجان، مریم رحمانی، زهرا پیغامی و راضیه فلاح تهیه شده است.

کلاه قرمزی

کلاه قرمزی کاراکتر عروسکی محبوب دهه شصت و شاید تمام تاریخ تلویزیون است. پولسازترین عروسک سینمای ایران در تاریخ بعد از انقلاب است و احتمالا همه می دانند که ساخته خلاقیت ونیو ع ایرج طهماسب وحمدجلی بوده است.

مسعود صاقیان، عروسک ساز و کارگردان این مجموعه در رابطه با چگونگی خلق شخصیت کلاه قرمزی می گوید: «سال ۱۳۶۳ برنامه عروسکی تک قسمتی ای به نام «چتر» بر اساس یکی از داستان های «ولادیمیر سوتیف» برای شبکه یک ساخته شد، داستان این برنامه در مورد یک روز بارانی و حیواناتی بود که برای در امان ماندن از باران زیر یک قارچ جمع شده بودند. طراح عروسک های این کار من بودم. یکی از کاراکترهای این کار مورچه ای بود از جنس اسفنج که بعد از ساخت این برنامه، به همراه سایر عروسک های کار راهی آرشیو سازمان شد. چند سال بعد که ایرج طهماسب می خواست سراغ ساخت برنامه «صندوق پست» برود، سری به آرشیو سازمان زدو عروسک این مورچه را پسندید و با حذف شاخک هاو چسبیدن یک بینی، با شخصیت پردازی استادانه ای آن را به برنامه اش برد و با صداییشگی حمیدجلی، کلاه قرمزی محبوب متولد شد. وبعدها خانم مرضیه محبوب تغییرات دیگری روی این عروسک دادند که محصول شد کلاه قرمزی امروزی.»

یک نکته جالب این عروسک این است که لباس راه راه کلاه قرمزی را سرعت جای خودش را در دل مخاطبان باز کرد. بعدها نیز شخصیت هایی در دهه نود به کلاه قرمزی اضافه شدند؛ فامیل دور، دختر همسایه، جیگر، گابی، پسر عمه را، بیعی، آقای همساده، گییگلی، عزیز بخشید و...

اکثر این شخصیت ها اهل روستایی به نام کلاه قرمزی آباد هستند که برای کلاه قرمزی از طرف بی بی اش عیدی فرستاده شدند، هر کدام از این شخصیت ها که خلق شده اند؛ نماینده یک شخصیت خاصی هستند که اطراف ما زندگی می کنند، حتی می توانند شبیه برخی از ویژگی های شخصیتی ما باشند. مثل شخصیت گدا که درعین دارایی های زیاد دغدغه خرید جت اسکی و پیاوون برای فرزندانش دارد و گدایی می کند تا ویلای بزرگتری در دبی بخرد یا فامیل دور که پدری دلسوز است، اما گرافه گو و حرف هاو تکیه کلام های تکراری دارد و تعلق خاطر زیادی به شهر دور و شغل خود که درانی است، دارد. و یا آقای همساده که هیچ وقت خانه خودش نیست، نماد یک همسایه خوش قلب ولی بدشانس را در این مجموعه تلویزیونی برعهده دارد که به اتفاقات بد زندگی اش می خندد. بنظر می رسد یکی از دلایل محبوبیت این عروسک ها این است که، درحین مطلقه زبانی که در شخصیت شان دارند، برای ما ایرانی ها حس همزادپنداری را همراه دارند و می توانند مخاطب را با هر رده سنی، پای تلویزیون بنشانند. درس هاو عبرت هایی که در بدن آن نهفته جور دیگری به مخاطب القامی شود و هیچ چیزی خارج از فرهنگ و روزمرگی ما ندارد.

زی زی گولو

«آسی پاسی درا کوتا، تابه تا» این جمله معروف زی زی گولو بود. ایرج محمدی تهیه کننده مجموعه محبوب زی زی گولو، درخصوص علت ماندگاری این عروسک، در گفت وگو با ایسنا گفته: «ویژگی شخصیت عروسکی «زی زی گولو» این بود که در ارتباط با مخاطب از منظر ادبیات فارسی، بسیار درست و زیبا صحبت می کردو کلمات را بدون غلط و اشتباه ادا می کرد و درعین حال جذاب و زیبا حرف می زد؛ در ضمن عروسک زی زی گولو از چند ویژگی برخوردار بود که باعث می شد به رویا پردازی کودکان نزدیک شود و به همین خاطر شخصیتی شیرین، دلنشین و محبوب شد.»

عادل یزدوده، کارگردان و سازنده عروسک زی زی گولونیز با حضور در برنامه فرمول یک درخصوص مراحل ساخت و آماده سازی عروسک گفت: «مرضیه برومند موجودی می خواست که شکل همه باشد و شکل هیچ کس نباشد! این چالش بزرگی بود و من ۳۰۰ طرح مختلف زدم و آخر سر به مرضیه که خواهر زن من است، پیشنهاد طرح زن با خمیر را دادم. مرضیه برومند یک خمیر را گرد کرد و پس سر و گردن را چند سانت بالا برد که شبیه به یک دایره بزرگ شد و گفت موجودمان همین است.» یزدوده ادامه داد: «من روی آن طرح کار کردم و با در نظر گرفتن ویژگی های این شخصیت همچون مهریانی، مودب بودن، زیبا حرف زدن، به همه علاقه داشتن و... به قلب که نماد مهریانی است فکر کردم. اینطور شد که یک پنج بزرگ با همان قلب ساختم. سپس یک گوش را کوچک تر از دیگری کردم و صورت عروسک را هم گرد کردم. خانم برومند تا این طرح را دید گفت همین است. شاید خیلی ها فکر کنند این کار ساده است اما ۱۴ عروسک مختلف ساختم تا بالاخره یکی مورد قبول قرار گرفت. سه تا چهار ماه درگیر ساخت عروسک بودم. صداییشه زی زی گولو آزاده پورمختار بود و عروسک گردانی آن را من به عهده داشتم. مریم سعادت که در نقاشی زی زی گولو نقش داشت در عروسک گردانی این عروسک نیز همکاری می کرد.

جناب خان

از عروسک های جدید که به نسبت حضورش محبوبیت زیادی کسب کرده است، می توان جناب خان را نام برد، جناب خان عروسک معروف برنامه خندوانه با ظاهری صورتی و لپچه ای جنوبی به میزانی از محبوبیت رسید که عروسک های او همپای دیگر شخصیت های معروف فروخته می شوند و مشتری های فراوانی دارد. خلق عروسک و شخصیت جناب خان به پیش از برنامه خندوانه بازمی گردد و این عروسک برای اولین بار در شبکه خانگی و برنامه «کوچه مروارید» با شخصیت یک لیو فروش آبادانی با مزه پرانی های خلاقانه شناخته شد. شناخته شدن جناب خان منجر به حضور او در فصل دوم، سوم، پنجم، ششم و هفتم خندوانه شد. جناب خان که به سبب شکایت سازنده و مالک اول، سعید سالار زهی فرصت حضور در فصل چهارم را از دست داده بود به سبب محبوبیت بالا و تاثیر در افزایش بینندگان توسط تهیه کننده خندوانه خریداری شد. صداییشگی جناب خان را محمدجرانی به عهده دارد ونحوه گویش و جملات طنز آمیز او در محبوبیت این شخصیت تاثیر بسزایی داشت. از دیگر دلایل محبوبیت جناب خان عروسک گردانی مهدی برقعی و حامد ذبیحی بود که به صورت حرفه ای انجام می شد. نکته قابل توجه در عروسک گردانی آنها مطابقت سریع و هماهنگی آنها بود؛ چرا که عروسک گردان ها و صداییشه جناب خان در محلی جدا از هم قرار داشتند.

چاق ولاغر

یکی از قدیمی ترین عروسک ها و حتی زوج های تلویزیون پس از انقلاب هستند که به واسطه ویژگی های ظاهری و گفتاری به سرعت پرطرفدار شدند. جالب است بدانید که «چاق ولاغر» ابتدا در یکی از سالن های مدارس تهران اجرا می شدند و در سال های ۶۵ تا ۶۹ میهمان تلویزیون شدند. آنچه چاق و لاغر را محبوب می کرد الگوگیری از شیوه داستان پردازی کلاسیک بود. در این نمایش تلویزیونی که برداشتی هوشمندانه از رویدادها و اتفاقات دهه شصت است، شخصیت ها به دنبال خراب کردن حال و هوای انقلابی هستند که هر بار نیز به صورت خنده داری شکست می خوردند؛ صداییشگی و عروسک گردانی این دو شخصیت را حسن زارع و حسن پورشیرازی برعهده داشتند و این نمایش در دهه فجر روی آنتن می رفت. بعضی از تکیه کلام های آنها هنوز هم به کار می رود و شیرین است.

هادی و هدی

آتهایی که سن شان بیشتر است احتمالا با شعر معروفش به خاطرش می آورند؛ «هادی، هدی ببایید». هادی و هدی نمایش عروسکی ای بود که به روش «بونراکو»، توسط عروسک گردان های سیاه پوش در فضای سیاهی که پشت عروسک ها قرار داشت، اجرا می شد. هادی و هدی الگوی یک خانواده ایرانی و شبیه رایج زندگی را به تصویر می کشید. صداییشانگان این نمایش عروسکی، حمیدجلی، مرحوم دنیا فانی زاده و مرحوم هادی آژیر بودند. نمایش عروسکی هادی و هدی فضای حاکم بر خانواده های دهه شصت را بدون اغراق و به سادگی به تصویر می کشید و رایوی الگوی حاکم بر زندگی مردم دهه شصت بود و به همین دلیل پر مخاطب بودند. شخصیت های جذاب و قابل درکی را در این سریال به یاد داریم؛ پدری با سبیلی کلفت که تحکم پدرا نه دارد و درعین حال کم حرف است، مادری کدبانو، هادی پسرچه با زیگوشی که همیشه عبرت همسن وسال هایش می شود و خواهری عاقل تر از هادی که اشتباهات او را تذکر می دهد و بغال محله ای که همیشه گزارش کار های هادی و هدی را به پدرشان می دهد. عروسک ها پیچیدگی خاصی نداشتند و در ساخت سریال، تکنولوژی خاصی به کار نرفته بود.

شهر موش ها

برنامه تلویزیونی مدرسه موش ها که در اوایل دهه ۱۳۶۰ صرفا قرار بود بچه ها را به مدرسه رفتن تشویق کند به چنان محبوبیتی رسید که فیلم سینمایی از روی آن به کارگردانی مرضیه برومند و محمدعلی طالبی ساخته شد. شخصیت های مدرسه موش های دیروز، امروز بزرگ شدند و تشکیل خانواده دادند و از یک جامعه کوچک مدرسه وارد جامعه بزرگ تر شهر شده اند، آنها وفادار به مخاطبان خود بعد از ۳۰ سال باز هم با شخصیت هایی نزدیک به واقعیت بازگشتند و موضوعاتی که امروز دغدغه این نسل هست برای شخصیت های شهر موش ها اتفاق می افتد و فرآیند تاثیر خلق و خویهای کودکی در دوران بزرگسالی به نمایش گذاشته می شود و اکثر افراد زن د آنها دارای خصوصیاتی هستند که با والدین شان به ارث برده اند. اما «مشکی» که نقش اصلی فیلم است و در واقع با قهرمانی هایش، شهر موش ها را نجات می دهد، به هیچ وجه ویژگی های پدرش دم را یک را به ارث نبرده. برخلاف او دماد دنبال ماجراجویی و خطر کردن است. از چیزی نمی ترسد و مدام به ایده های جدید می رسد. از طرف دیگر علاقه زیادی به موسیقی دارد و گیتار می زند. مشکی مغز متفکر موش ها در جریان است که شهر موش ها گرفتارش می شود.

کاراکترهای جذاب عروسکی چه ویژگی هایی داشتند؟

عروسک هایی که فراموش نمی شوند

تاریخ نمایش عروسکی در ایران قدمت بسیاری دارد و از زمان قدیم تاکنون آموزش به کودکان و نوجوانان و به سبيله عروسک رواج داشته است. شروع نمایش های عروسکی در تلویزیون و در دهه ۶۰ مخاطبان بسیاری را جذب این نمایش ها کرد به صورتی که در گذر زمان برخی از ایسن کاراکتر ها چنان در دل مخاطب جایز کردند که هنوز به یاد آورده می شوند. از عروسک های پر خاطره یا محبوب می توان کلاه قرمزی و پسرخاله، شهر موش ها، هادی و هدی، چاق و لاغر، زی زی گولو، مجید دلبندم و در خاطراتی جدیدتر، جناب خان را نام برد.

مجید دلبندم

عروسکی عجیب با دست های دراز و بلند که این موضوع برای خودش نیز همیشه یک سوال بود. این عروسک با الهام از شخصیت مجید در سیب خنده در سال ۷۷ ساخته شد. جذابیت این شخصیت برای کودکان

اشتباهات واضح و عجیب مجید در تلفظ کلمات و تذکر افراد به اوست که مجموعه ای طنز را پیش روی مخاطب کودک به نمایش می گذارد. را ماندگاری شخصیت مجید منحصربه فرد بودن او بود، مجید شخصیتی دارد که تا به حال، مخاطب مشابه آن را در قالب یک شخصیت عروسکی ندیده بود و به روش «لقمان» می توانست شیوه صحیح کلمات را پیدا کند.